

Centraal Planbureau

CPB Achtergronddocument | 21 maart 2016

Arbeidsvolume in gewerkte uren

Henk Kranendonk
Fred Kuijpers
Martin Mellens

1 Werkgelegenheid en lonen per uur

In navolging van internationale organisaties en het CBS publiceert het CPB vanaf het CEP 2016 de werkgelegenheid in gewerkte uren in plaats van in arbeidsjaren. In dit achtergronddocument worden de redenen toegelicht en illustreren wij wat dit betekent voor belangrijke kentallen voor de werkgelegenheid, de productiviteit en de loonvoet.

1.1 Werkgelegenheid en productiviteit per uur

Het meten van de werkgelegenheid in gewerkte uren is een objectievere maatstaf dan in arbeidsjaren. Dat heeft verschillende redenen.

Een arbeidsjaar heeft betrekking op het aantal uren dat hoort bij een fulltime baan conform afspraken in cao's. Dat begrip is over de tijd steeds diffuser geworden. In de loop van de tijd is het aantal uren door afspraken over werktijdverkorting geleidelijk aan gedaald. Per sector kan het begrip verschillend zijn. Ook het toenemende aantal zzp'ers heeft het begrip steeds meer arbitrair gemaakt. Waar het voor werknemers nog redelijk is vast te stellen welke uren zij werken, voor zelfstandigen is dat veel lastiger. Dat probleem weegt steeds zwaarder, omdat het aantal personen dat deels werknemers en deels zelfstandig of zzp'er is, toeneemt. Door bijvoorbeeld de Wet Aanpassing Arbeidsduur kunnen werknemers binnen een vast contract kiezen voor een verschillend aantal uren. Werkgevers zullen bij de keuze voor het aantrekken van arbeid de loonkosten per gewerkt uur afwegen tegen de arbeidsproductiviteit per gewerkt uur.

Het CBS is al enkele jaren geleden overgestapt op publicatie van werkgelegenheid in gewerkte uren, al wordt nog wel informatie over werkgelegenheid in arbeidsjaren gepubliceerd. Gewerkte uren zijn beter te meten en liggen ook ten grondslag aan de cijfers voor de werkgelegenheid in arbeidsjaren. Het aantal gewerkte uren betreft in de statistieken van het CBS de feitelijk gewerkte tijd van werkzame personen. Niet-gewerkte uren als gevolg van vakantie, arbeidsduurverkorting, ziekte, zwangerschaps- en ouderschapsverlof en dergelijke tellen hierbij niet mee, overwerkuren daarentegen wél. Op dit moment heeft het CBS informatie over gewerkte uren beschikbaar vanaf 1995.

Internationaal is het weergeven van de werkgelegenheid in arbeidsjaren ongebruikelijk en zijn gewerkte uren de gebruikelijke maatstaf naast het aantal werkzame personen. Voor internationale vergelijking zijn arbeidsjaren bovendien niet hanteerbaar, omdat het aantal gewerkte uren dat een voltijdswerknemer in landen werkt verschillend is.

Voor wetenschappelijke studies van bijvoorbeeld de arbeidsmarkt, en de arbeidsproductiviteit is het gewerkte urenbegrip ook beter hanteerbaar dan het begrip arbeidsjaren. Zowel de groeirekeningen van het CBS als productiviteitsdatabases, zoals EUKLEMS en de RUG, gaan uit van het concept gewerkte uren.

1.2 Opbouw loonvoet per uur

De nieuwe presentatie van de werkgelegenheid heeft ook gevolgen voor de loonvoet die ook met ingang van CEP 2016 per uur is gedefinieerd. De loonvoet is opgebouwd uit contractloon, incidenteel loon en sociale lasten van werkgevers. De overgang van arbeidsjaren naar gewerkte uren komt in principe tot uiting in de ontwikkeling van de incidentele lonen. Daarnaast is deze verandering gebruikt om de gebruikte reeks voor de contractloonontwikkeling aan te passen.

De incidentele lonen zijn gedefinieerd als het verschil tussen de feitelijke bruto loonontwikkeling en de tussen vakbonden en werkgeversorganisaties afgesproken contractloonontwikkeling. Incidentele lonen zijn bijvoorbeeld bonussen, variabele beloningen, provisies en fooien, maar ook loon in natura, zoals een auto van de zaak. Daarnaast kan het loon van een individu nog stijgen door promotie of overgang naar een andere baan. In macro-economische berekeningen kan de gemiddelde loonvoet bovendien toenemen, doordat bijvoorbeeld de beroepsbevolking beter is opgeleid en ouder wordt (samenstellingseffect).

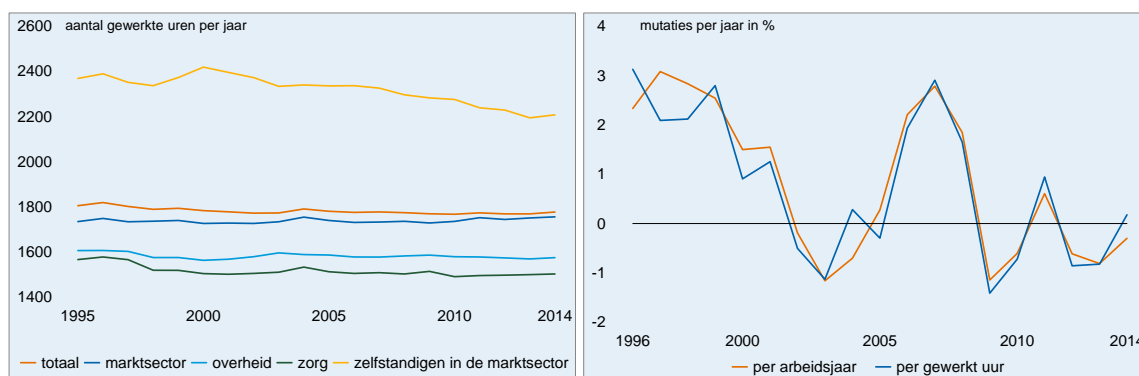
Door de overgang is het effect van ziekteverzuim en betaalde overuren verdwenen uit de incidentele loonontwikkeling. Ziekteverzuim leidt in de Nationale Rekeningen tot een verschuiving van de bruto lonen naar de sociale lasten. In de oude situatie veranderde het arbeidsvolume (in arbeidsjaren) niet en werd deze verschuiving geboekt via de loonvoet door lagere incidentele lonen (en hogere sociale lasten). In de nieuwe situatie verandert het bruto loon per gewerkt uur niet, maar leidt ziekteverzuim tot minder gewerkte uren. De verschuiving wordt geboekt via de gewerkte uren in plaats van via de incidentele loonontwikkeling. In beide gevallen leidt een stijgend ziekteverzuim tot hogere sociale lasten. Meer betaalde overwerkuren leidt tot hogere bruto lonen, maar in de nieuwe situatie ook tot meer gewerkte uren, zodat je deze ontwikkeling niet terugziet in de loonvoet en de ontwikkeling van de incidentele lonen. Mutaties in gewerkte uren zonder dat daar extra loon tegenover staat (bijvoorbeeld onbetaalde overuren), werken nog wel door in de loonvoetontwikkeling.

De overgang naar gewerkte uren valt samen met de keuze om een andere reeks voor de contractloonontwikkeling in te zetten. Voorheen was het de index van de contractlonen per maand (inclusief bijzondere beloningen). Vanaf dit moment wordt de reeks van de contractlonen per overeengekomen uur (inclusief bijzondere beloningen) gebruikt. Bij bijzondere beloningen moet dan gedacht worden aan bijvoorbeeld vakantiegeld en de eindejaarsuitkering. De reeksen kunnen afwijken als wordt afgesproken het aantal contracturen te verminderen.

2 Effect op de cijfers

De gevolgen van de overgang naar gewerkte uren voor de cijfers over werkgelegenheid, productiviteit en loonvoet in de CEP- en MEV-bijlagen zijn op een rij gezet in een Excel-bestand (zie bijlage-bestand (Excel)) en in een aantal figuren.

Figuur 2.1 Aantal gewerkte uren per arbeidsjaar (links) en werkgelegenheid per arbeidsjaar en per gewerkt uur, totaal werknemers en zelfstandigen (rechts)

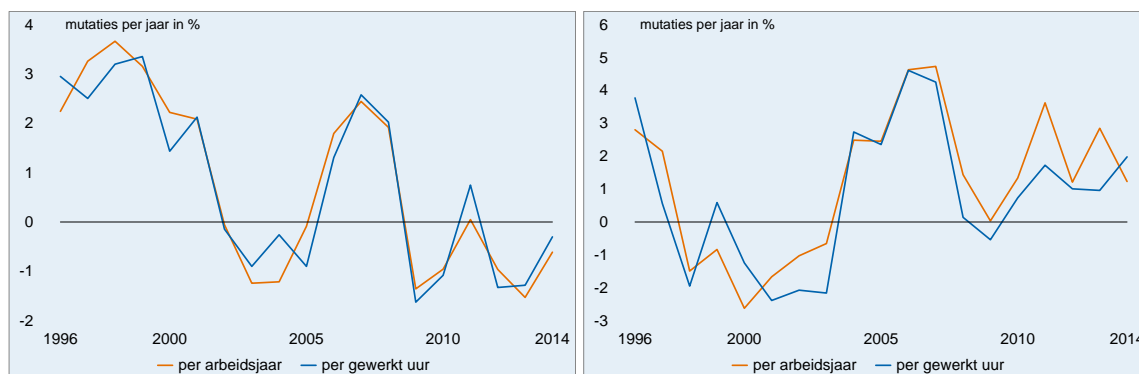

Bron: CBS.

Het aantal gewerkte uren per arbeidsjaar ligt bij zelfstandigen aanzienlijk hoger dan bij werknemers (figuur 2.1 links). In de zorg en bij de overheid ligt het aantal gewerkte uren per arbeidsjaar voor werknemers het laagst.

Over de tijd gezien ontloopt de ontwikkeling van de totale werkgelegenheid, gemeten in arbeidsjaren en gewerkte uren, elkaar niet zoveel (figuur 2.1 rechts). Dat geldt ook voor werknemers (figuur 2.2 links). Bij de zelfstandigen zijn de verschillen in ontwikkeling groter. In sommige jaren loopt het verschil in groeivoet op tot bijna 2% (figuur 2.2 rechts). De groei van het aantal gewerkte uren is voor zelfstandigen lager dan van arbeidsjaren. Dat blijkt ook de licht dalende trend in figuur 2.1.

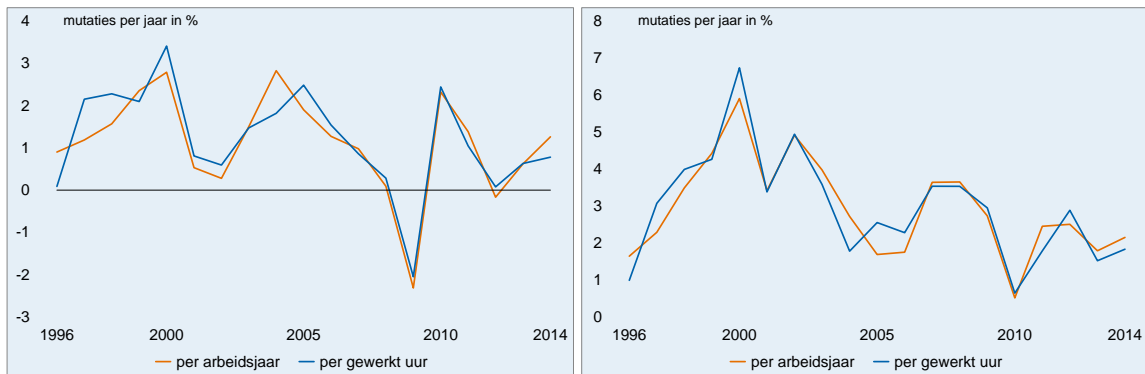
Figuur 2.2 Werkgelegenheid per arbeidsjaar en per gewerkt uur voor werknemers (links) en zelfstandigen (rechts)

Bron: CBS.

De verschillen in ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit en de loonvoet werknemers per arbeidsjaar en per gewerkt uur blijven beperkt tot maximaal 1%-punt (figuur 2.3).

Figuur 2.3 Arbeidsproductiviteit (links) en loonvoet werknemers (rechts) per arbeidsjaar en per gewerkt uur

Bron: CBS.

Dit is een uitgave van:

Centraal Planbureau
Van Stolkweg 14
Postbus 80510 | 2508 GM Den Haag
T (070) 3383 380

info@cpb.nl | www.cpb.nl

Maart 2016